

Infopäev Põllumajandusloomade heaolu – väikemäletsejalised (lambad/kitsed) 22.11.2019 Olustvere Teenindus ja Maamajanduskool

Lektor Ell Sellis

Konsulent, mahetalunik - lambakasvataja, ELKL juhatuse liige.

Soovitused lammastele

Loengus käsitletavat teemad.

Üldsätted

Artikkel 1

1. Soovitust kohaldatakse lammaste suhtes, keda aretatakse või peetakse toidu, villa või naha saamiseks või muul põllumajanduslikul eesmärgil.
2. Soovituse kohaldamisel tähendab "lammas" kõiki lambaid ning alla kuue kuu vanust lammast käsitatakse tallena.

Artikkel 2

Tuleb meeles pidada järgmisi lammaste (*Ovis aries*) olulisi bioloogilisi omadusi:

- a) lammas on kariloom, kes jalgade ja üldfüsioloogilise seisundi poolest on kõige paremini kohandunud eluks kuival, kõval pinnasel ja suhteliselt soojades ilmastikutingimustes.

Tõugudevaheliste erinevuste tõttu (näiteks villa omadused) elavad lambad väga mitmesugustes ilmastikutingimustes.

Külm, vihmane ja tuuline ilm mõjub vastsündinud tallele halvasti; mõni tõug on teistest tundlikum;

b) lammas reageerib inimesele, koerale ja teatavale muud liiki loomale nagu kiskjale ning sellest järeldub, et lammas peab neid liike ohtlikuks. Tarandikus või hoones võivad lammast kergesti häirida vari, peegeldus ja vali müra. Kinnipüütuna reageerib lammas märksa vaoshoitumalt.

Lamba käitumisreaktsioon valule on suhteliselt nõrk isegi juhul, kui valu kutsus esile sama tugeva füsioloogilise reaktsiooni nagu koekahjustus;

c) kõnealuse liigi isendid on väga suhtlemisvalmid; nad elavad kogu elu tihedasti üksteise kõrval ning tunnevad ära iga üksiku karjaliikme. Teistest eraldamine on lambale erakordselt häiriv.

Peenvillalammaste, näiteks meriinode kari hoiab rohkem kokku kui Põhja-Euroopa mägilambatõugude, näiteks šoti tumedapealiste lammaste kari;

d) enamik lambatõuge on sesoonsed paaritujad, muul ajal moodustavad isasloomad eraldi allrühma. Utt sünnitab ühe või mitu talle. Teised uted huvituvad vastsündinud tallest ning võivad talle ära varastada. Lammas on jälgija, see tähendab, et ta hakkab pärast sündi jäljendama täiskasvanud looma, näiteks oma ema, aga võib ka juhtuda, et hoopis teist utte. Vahetult enne või pärast poegimist võib häirimise tõttu juhtuda, et ute ja talle vaheline side jääb välja kujunemata. Eri tõugude puhul on tõenäosus, et ute ja talle vahel sidet ei teki, erinev. Peenvillatõud on kõige tundlikumad ning esmajoones teisestena sündinud talled võivad emast võõrduda ja surra.

Lammaste majandamine ja järelevalve

Artikkel 3

1. Lammaste tüübi ja arvu ning loomkoormuse üle otsustades lähtutakse looduskeskkonna sobivusest ja sellest, kui tõenäoline on küllaldase söödakoguse olemasolu aasta ringi.

Loomakasvataja peab olema piisavalt pädev, et tõuomadusi, kasutatavat loomakasvatussüsteemi ning kõiki keskkonnaaspekte arvesse võttes kaitsta karja heaolu. Kari või loomkoormus ei tohi olla liiga suur. Suure karja tohib moodustada ainult juhul, kui võib olla täiesti kindel, et loomakasvataja suudab tagada iga looma heaolu kaitse.

2. Looma eest peab hoolitsema piisav hulk töötajaid, kellel on nõuetekohased teoreetilised ja praktilised teadmised lammaste ning kasutatava loomakasvatussüsteemi alal ja kes on võimelised:

- * aru saama, kas looma tervis on hea;
- * aru saama, mida tähendab käitumismuutus;
- * hindama kõigi keskkonnamõjude sobivust

loomu tervise ja heaoluga.

3. Loomakasvataja peab olema pädev ning kogenud kõigis lambakasvatusega seotud valdkondades, nende hulgas järgmistes: lamba teisaldamine, poegimine, vajaduse korral lüpsmine, kasutatavad pesemis- ja pritsimisvõtted, sõrgade lõikamine ning muud, näiteks sõramädaniku ennetamise ja raviga seotud protseduurid, vaksineerimine, süstimine ja ravimi suukaudne manustamine, niivõrd kui see on lubatud riigi seadustega. Väikese karja ning vajalike kogemuste või seadmete puudumise korral tagab lambakasvataja võimaluse pidada nõu asjatundjaga ning saada kätte seadmed, mis võimaldavad tal tekkinud probleemi asjakohasel viisil lahendada.

Lammast ei soovitata pidada üksikult.

Artikkel 4

1. Selleks et inimese ja looma vaheline suhe kujuneks positiivseks, tuleb looma tema varasest elueast peale hoolikalt kohelda ja temaga muul viisil suhelda.
2. Loomakasvataval peavad olema lamba hooldamise ja teisaldamise kogemus ning ta peab tundma lamba käitumisviise.
3. Lammast tuleb kohelda rahulikult. Sellisel juhul on teda tõenäoliselt parem juhtida või ajada kui ärritatud seisundis. Lammast ühest kohast teise ajades kasutatakse tema karjainstinkti. Võttest, mis võib looma ehmatada, vigastada või ärritada, tuleb hoiduda. Lammast ei tohi tõsta peast, sarvedest, jalgadest, sabast ega villkattest. Abivahendit, näiteks keppi, tohib kasutada ainult looma suunamiseks ning viisil, mis ei põhjusta loomale valu ega kannatust.
4. Lambakoer peab olema eelkõige nõuetekohaselt välja õpetatud, nii et ta lammast ei vigastaks.

Artikkel 5

Põllumajanduslikul eesmärgil peetavat lammast ei tohi kasutada muul eesmärgil, ka mitte avalikus etenduses või demonstratsioonil, kui see võib kahjustada tema tervist ja heaolu.

Artikkel 6

1. Karja kontrollitakse põhjalikult vähemalt kord päevas, välja arvatud juhul, kui lambaid peetakse väljas turvalistes ekstensiivtingimustes ja kui ilm on ilus; sellisel juhul võib kontrollkäike vähendada, kuid neid tuleb siiski teha vähemalt kord nädalas. Kui looma heaolu võib olla ohus, tuleb kontrollkäike teha sagedamini kui kord päevas või kord nädalas, eelkõige poegimise ajal, pärast pügamist või pesemist ja pritsimist, kui on märkimisväärne kärbeste või kiskjate rünnaku oht, ning juhul, kui majandamis- või muud tingimused olulisel määral muutuvad. Sellised kontrollkäigud on vajalikud automaatseireseadme olemasolust hoolimata ning kontrollimisel peab käepärast olema valgusallikas.
2. Karja põhjalikul kontrollimisel ei pea iga looma eraldi kontrollima. Üksikult tuleb kontrollida looma, kelle puhul see on üldkontrolli põhjal vajalik.
3. Lammast üksikult kontrollides tuleb pööratakse erilist tähelepanu tema füüsilisele seisundile, liikumisele ja kehahoiule, mäletsemisele, villkatte, kõrvade, silmade, saba, jalgade ja sõrgade seisundile, käitumismuutustele, haavadele, vigastustele, lonkamisele või haigustunnustele. Terve loom häälitseb, on aktiivne, tema liigutused ja kehahoid vastavad vanusele, soole, tõule ja füsioloogilisele seisundile. Looma hea tervise märgiks on üldine erksus, ilus ühtlane villkate, puhtad ja selged silmad, terved hambad, vaba liikumine, lonkamise puudumine, hea isu, tavapärane käitumine joomisel ja imemisel, mäletsemine, välisparasiitide puudumine, nähtava haava, mädaniku või muu vigastuse puudumine.

Artikkel 7

1. Kontrollimisel tuleb meeles pidada, et looma halva tervise märgiks on loidus, isutus, piimaanni vähenemine, mäletsemise lakkamine, voolus silmadest, sõõrmeist või suust, tugev süljeeritus, püsiv kõha, turses liigesed või muu kehaosa turse, lonkamine, kõhulahtisus, piima või uriini värvuse muutumine, puhitus, tupe väljalangemine, sage kraapimine või hõõrumine, kärbestõbi ehk müiaas, halb füüsiline seisund, käitumismuutus, valitsushierarhia kaotus ning teatavatel juhtudel karjast eraldumine.

2. Kui on ilmne, et looma tervis ei ole hea, või kui on märgata, et tema käitumine on hälbinud, võtab loomakasvataja viivitamata meetmed selle põhjuse väljaselgitamiseks ja rakendab asjakohaseid abinõusid. Kui loomakasvataja rakendatud kiired abinõud ei ole tulemuslikud, peetakse nõu veterinaararstiga või muude asjakohaste tehniliste tegurite puhul taotletakse vajaduse korral eksperdi nõu.

Haige või vigastatud looma jaoks peab olema eraldi sulg, mis on küllalt mugav, võimaldab looma jälgida ning loomal teisi lambaid näha.

3. Lammast, kes keeldub söömast või areneb aeglasemalt, vajab erikohtlemist; ta viiakse teistsugusele karjamaale või paigutatakse vajaduse korral eraldi pidamiskohta. Haigete hammastega lambale antakse sööta, mida ta saab raskusteta süüa. Kui see ei ole võimalik ning lammast ei saa nõuetekohaselt hooldada, tuleb ta tappa.

4. Kui lammast on nii haige või nii raskelt vigastatud, et vedu põhjustaks talle märgatavalt suuri lisakannatusi, tuleb teda ravida või ta kohapeal tappa. Kui lammast tuleb kohapeal tappa, tehakse seda humaansel viisil ja viivitamata; võimaluse korral teeb seda surmamismeetodeid valdav isik.

Hooned, tarandikud ja seadmed

Artikkel 8

Konventsiooniosalised peaksid kaaluma teha korraldusi, mille kohaselt tuleb:

- a) tervishoiu- ja heaoluspektide kohta otsida erialast nõu, kui hakatakse ehitama uut tarandikku, pidamiskohta või seadet või olemasolevat tarandikku, pidamiskohta või seadet muutma;
- b) uut lambakasvatamismeetodit või seadet enne nende ärilisse kasutusse võtmist katsetada ning need nõuetekohaseks tunnistamise korral looma tervist ja heaolu silmas pidades heaks kiita.

Artikkel 9

Uue lammaste pidamise koha kavandamisel võetakse arvesse väliskeskkonnategurid nagu müra, valgus, vibratsioon, atmosfääritingimused, õhusaaste ning tulekahjust ja üleujutusest tulenev oht.

Artikkel 10

Laudas lamba pidamise korral rakendatakse asjakohaseid ettevaatusabinõusid, et vähendada tulekahjuohtu, ning kasutatakse selleks asjaomase asutuse eksperdi abi.

Kaaluda tuleb võimalust paigaldada tulekahjuhäiresüsteem, mis oleks häire korral alati, nii päeval kui ka öösel kuuldav. Lambalaudas peavad alati olema käepärast töökorras tuletõrjevahendid. Tuleb tagada, et laudas peetava karja saab hädaolukorras kiiresti vabastada ja evakueerida.

Artikkel 11

1. Lammaste pidamise kohas peavad sisepinnad ja sulud, sisustus ja seadmed olema kergesti puhastatavad ja desinfitseeritavad ning vajaduse korral kergesti asendatavad. Pindu ei tohi töödelda sellise värvi või puidukaitseainega, mis võib olla lambale mürgine. Hoone ja seadmed peavad olema projekteeritud, ehitatud ja hooldatud nii, et loomale vigastuste või stressi tekkimise oht oleks võimalikult väike. Need ei tohi soodustada looma haigestumist.

2. Heina- ja silosõim tuleb projekteerida ja paigutada ning neid tuleb kasutada nii, et loomale ei tekiks vigastusi, silmakahjustusi ega ohtu, et söödasõim või -pall võiks lambale või tallele peale kukkuda.

3. Veeanum, küna ja jootur tuleb ehitada ja kohale asetada nii, et nende saastumine uriini ja väljaheidetega oleks minimaalne, et vee külmumise ja lekkimise oht oleks võimalikult väike ning et loomale ei tekiks vigastusi. Need tuleb hoida täiesti puhtad ning neid kontrollitakse vähemalt kord päevas, äärmuslikes ilmastikuoludes sagedamini, et oleks tagatud nende püsimine töökorras. Automaatse veevarustuse korral eelistatakse veeanumale jooturit; igas sulus peab olema küllaldane hulk anumaid või jootureid. Jooturi kasutamise korral õpetatakse lammas, kes ei ole sellega harjunud, jooturit kasutama.

4. Põrand peab olema sellise konstruktsiooni ja ehitusega ning hooldatud nii, et see ei põhjusta lambale ebamugavust, stressi ega vigastusi. Jäik põrand peab olema hea äravooluga ning sellel peab olema sobiva ja küllaldase allapanuga ala, mis on piisavalt suur, et kõik lambad saaksid seal korraga lamada. Rest- või perforeeritud põrand peab olema selline, millel lamba sõrad ei takerdu ega saa vigastada. Tallede pidamise kohas ei tohi kasutada restpõrandat.

Majandamine

Artikkel 12

1. Karja tervist kaitstakse hoolika kasvatamis- ja majandamisviisi abil. Karjamaa majandamist kavandatakse veterinaararsti nõuandeid arvesse võttes, et muuta haiguste leviku oht minimaalseks

ning koostada karja vajadustele kohandatud hoolduskava, mis sisaldab eelkõige asjakohast vaksineerimist, sõrahooldust, ussnugiliste tõrjet ja muud ravi. Enne karjade kokkuviiimist või uue lamba karja võtmist kontrollitakse lambaid ning veendutakse, et nad on terved, et neil ei ole nakkus- või infektsioonhaigust ega nugilisnakkust, ning võetakse meetmed, et muuta tagakiusamise oht võimalikult väikeseks.

2. Tuleb võtta vajalikud meetmed, et vältida ning ohjeldada välis- ja siseparasiitide teket. Kui on karta, et tekib nugilisnakkus, nagu müiaas, rakendatakse tavapärase profülaktikana lamba pesemist või muid tõhusaid meetmeid. Kasutatud kemikaal ja selle mahuti kõrvaldatakse, et mitte ohustada teisi liike ja keskkonda.

3. Loomakasvataja tagab, et lamba pügamiseks, pesemiseks, määrgistamiseks, lambale ravimi manustamiseks, vajaduse korral lamba vaksineerimiseks ja raviks kasutatav seade on nõuetekohaselt hooldatud. Süstimisvahendit, mida loomakasvataja riigi õigusaktide kohaselt kasutab, puhastatakse ja steriliseeritakse enne ja pärast kasutamist ning kasutamise ajal sageli. Doseerimispüstoli otsiku suurus peab vastama selle lamba vanusele ja tõule, kelle puhul otsikut kasutatakse.

4. Kui lammast on vaja kinni hoida, tehakse seda eelistatavalt nii, et lammas pannakse tagajalgadele istuma või pööratakse külili, mitte selili.

Kui lamba paigalhoidmiseks kasutatakse mehaanilist seadet, peab see olema nõuetekohaselt hooldatud ja reguleeritud.

Elektroimmobilisatsiooni ei tohi kasutada.

5. Elektroejakulatsiooni tohib kasutada ainult diagnoosimiseks, kui muud meetodit ei ole võimalik kasutada. Selliste erandlike asjaolude korral tehakse seda veterinaararsti range järelevalve all.

Artikkel 13

1. Lammas tuleb hoida puhas. Kui lammast söödetakse põllukultuuri, eelkõige juurviljaga, peab ta pääsema alale, kus on heina või põhku, et lamba karvkattesse takerduks vähem pori ning et tal oleks sobiva suurusega nõuetekohane lamamisala.

2. Pidadiskoha osa, millega loom kokku puutub, puhastatakse põhjalikult iga kord pärast tühjendamist ja enne uute loomade sissetoomist ning vajaduse korral desinfitseeritakse.

Pidamiskoht, selle sisepinnad ja seadmed tuleb hoida looma seesoleku ajal nõuetekohaselt puhtad.

3. Surnud lammas kõrvaldatakse kiiresti ja hügieeninõuete kohaselt kooskõlas riigi õigusaktidega.

Artikkel 14

1. Kui on karta kiskja rünnakut, võetakse selle ohu võimalikuks vähendamiseks meetmed loomakaitset või ohustatud liikide kaitset käsitlevate riigi seaduste või muude aktide kohaselt.

2. Loomakasvatustevõttes või muus kohas peab olema sobiv loomapidamis- ja teisaldamisrajatis, mis vajaduse korral sisaldab külgakaitsega lifti või rampi looma peale- või mahalaadimiseks, ning sõrgade hooldamise ja pesemis- või pritsimisvahend. Rajatisel ei tohi olla teravaid servi ega väljaulatuvaid osi, mis võivad lammast vigastada. Pinda ei tohi töödelda sellise värvi ega puidukaitseainega, mis võib lamba tervisele või heaolule halvasti mõjuda.

3. Kui lammast on tarvis märgistada, tehakse seda võimalikult valutult, kasutades selleks mürgitut aerosooli või värvi, tätoveerimist, kõrva sälkamist või elektroonilise seadme siirdamist, kui mõni nendest meetoditest on riigi õigusaktidega lubatud. Kuna kõnealused toimingud võivad looma kahjustada, tohib neid teha ainult kogunud loomakasvataja, kes kasutab selleks töökorras vahendit ega tee neid toiminguid ebasoodsate asjaolude korral, näiteks ajal, kui kärbsed või puugid on aktiivsed.

4. Lammast ei tohi alaliselt kinni hoida. Kui lammast on lubatud lühikeseks ajaks ajutiselt lõastada, tohib seda teha ainult juhul, kui ei esine takistusi ega ole koera või muu kiskja rünnaku ohtu. Kui on vaja kasutada kinnitusvahendit, näiteks rakmeid, peab see olema valmistatud sobivast materjalist, nõuetekohaselt asetatud ja reguleeritud, et tagada selle mugavus ja see, et kinnitusvahend looma ei hõõru. Kui tuleb piirata talle liikumist, pannakse tall sulgu, mitte ei lõastata.

Artikkel 15

1. Täiskasvanud peenvillalammast pügatakse vähemalt kord aastas. Lammast tohib pügada pädev töötaja viisil, mis on loomale võimalikult kahjutu ja tekitab talle võimalikult vähe stressi.

Pügamisvahendit puhastatakse ja desinfitseeritakse korrapäraselt, see peab olema täiesti töökorras

ning vastama looma suurusele ja vanusele. Lammast tuleb enne pügamist ja pügamise kestel ettevaatlikult teisaldada, et vältida vigastusi. Pügamisel tekkinud haava tuleb kohe ravida.

2. Pügatud lamba tohib välja viia ainult juhul, kui võib kindel olla, et halb ilm ei kahjusta villkatteta looma, või kui on võimalik tagada loomale asjakohane kaitse.

3. Kui see on riigi õigusaktide kohaselt lubatud, võib korraldada lambapügamisvõistluse, tingimusel et sellest tohivad osa võtta ainult kogunud pügajad ning et hinnatakse pügamise kvaliteeti, mitte kiirust.

Artikkel 16

1. Loomakasvataja jälgib erilise tähelepanuga lamba sõrgade seisundit; ennetusmeetmena tuleb sõrgu vajaduse korral korrapäraselt lõigata. Sõrgade vannitamisel tohib kasutada ainult ärritava toimeteta, nõuetekohaselt lahjendatud preparaati.

2. Selleks et võimalikult vähendada sõramädaniku või muu nakkushaiguse levikut, ei tohi lammast viia karjamaale, kus on suur saastumisoht. Hoone ja karjamaa sisse- ja väljapääs peab olema kuiv.

Artikkel 17

Tara peavad olema püstitatud ja hooldatud nii, et ei tekiks lamba vigastamise ohtu. Okastraati ei tohi kasutada. Võrktara kasutamise korral tuleb tara sageli kontrollida ja pingutada eelkõige sarvilise lamba puhul, et looma võrku takerdumise oht oleks võimalikult väike. Poegimisalal on soovitatav võrktara kasutamisest hoiduda ning paigaldada teisaldatav või paikne hõre latt-tara. Elektritara tuleb projekteerida ja hooldada nii, et sellega kokkupuutest tekkinud ebamugavust tunneks lammas ainult hetke. Sarvilise lamba pidamise korral ei tohi kasutada elektrivõrktara, kui see on loomale ohtlik.

Artikkel 18

Laudas peetavate lammaste puhul määratakse ühele loomale eraldatav ruum, kõigile loomadele ettenähtud üldpindala ja rühma suurus kindlaks vastavalt lammaste vanusele, soole, suurusele ja muudele bioloogilistele omadustele. Sulu kuju ja loomkoormus peavad võimaldama loomale küllaldast vabadust ja piisavat liikumist. Eriti tuleb hoolt kanda, et ülekoormust ei oleks tiinete uttede puhul. Koos tohib pidada kuni 50 looma, et ära hoida liiga suure rühma tõttu tekkivaid

omavahelisi suhtlemisprobleeme. Arglikult toituvad loomad selgitatakse välja, eraldatakse teistest ja nende jaoks moodustatakse uus väiksem rühm eraldi sulus.

Artikkel 19

Esimest korda lauta viidava lamba villkate peab olema kuiv ning loomal ei tohi olla sõramädanikku. Sõramädanikujuhtu tuleb otsekohe ravida.

Artikkel 20

1. Lammast ei tohi aasta ringi laudas pidada. Kui lammast peetakse suurem jagu aastast laudas, peab tal olema vaba pääs jooksualale või tarandikku.
2. Karjamaa ja tarandiku valiku ja majandamise abil tagatakse, et lammas ei puutuks kokku füüsilise, keemilise, parasiitidest põhjustatud ega muu terviseohuga, kaasa arvatud parasitoos, mida on võimalik ära hoida, arvesse võetakse ka juurdepääsuteest tulenevat ohtu.
3. Tuleb kasutusele võtta asjakohased ettevaatusabinõud ja tagada, et halvad ilmastikuolud ei mõjutaks lamba heaolu.
4. Lammastel ei tohi lasta koguneda paika, kus nad võivad lume alla mattuda, võimaluse korral tuleb neid karjatada turvalisemal alal. Lammas tuleb õigel ajal ära viia karjamaalt, kus on üleujutuse oht.

Artikkel 21

1. Tuleb hoolt kanda selle eest, et lammas saaks iga päev kätte piisava koguse toitvat, hügieeninõuetele vastavat ja tasakaalustatud sööta ning vajaduse korral lisakoguse mineraalaineid. Iga päev tuleb rahuldada lamba bioloogiline vajadus vee järele ning teha talle kättesaadavaks küllaldane kogus nõuetekohase kvaliteediga vett või, välja arvatud lüpsilambad, anda sobiva niiskusesisaldusega sööta või teha mõlemat. Allikast, kaevust, jõest ja ojast võetud vee või tammistatud vee sobivust lambale kontrollitakse.
2. Sööt peab olema meeldiva maitsega. Kui sööt ei ole lambale püsivalt kättesaadav, peab rühmas peetavate lammaste söötmise korral olema küna nii suur, et kõik lambad saaksid korraga süüa ega tekiks tarbetut konkurentsi sööda pärast. Seismajäänud või saastunud sööt eemaldatakse künast enne uue sööda lisamist. Sööda koostist või kogust ei tohi järsult muuta; kui lamba toit koosneb suurel määral teraviljast, peab ta saama piisavalt koresööta.

3. Tuleb teha korraldusi, et tagada loomale piisav söödavaru eeldatava halva ilma puhuks.

Artikkel 22

Päeval peab nii loomulik kui ka kunstlik valgustus laudas võimaldama lambal teisi loomi näha ja olla ise selgesti nähtav.

Artikkel 23

Hoonet, kus lammast peetakse, õhutatakse nõuetekohaselt kas loomulikul või kunstlikul viisil, et vältida kõrget õhuniiskust, kondenseerumist ja tõmbetuult. Õhk peab vahetuma nii kiiresti, et lambal oleks võimalik raskusteta hingata, et see eemaldaks ülemäärase soojuse, niiskuse ja mürgised gaasid ning muudaks minimaalseks tolmu toime.

Artikkel 24

1. Seadmed, nende hulgas lüpsiseade, ventilaator, kütte- ja valgustusseade, peavad olema puhtad ja töökorras ning neid kontrollitakse iga päev. Kontrollseadet kontrollitakse iga päev. Tulekustutit ja -häiresüsteemi kontrollitakse ja katsetatakse korrapäraselt. Loomakasvataja tagab, et elektri- või mehaanilise rikke korral võetakse viivitamata tarvitusele abinõud, et ära hoida looma kannatusi.
2. Automaatseadmes peab olema töökorras tõrkekindel seadis ning juhul, kui automaatseadme oleneb lamba elu, paigaldatakse ka häiresüsteem, mis teatab loomakasvatajale automaatseadme rikkest. Häiresüsteemi katsetatakse korrapäraselt. Rike kõrvaldatakse viivitamata või võetakse alternatiivmeetmed lamba tervise ja heaolu kaitseks.
3. Võrgupingel töötav elektriseade peab olema lambale kättesaamatu, korralikult isoleeritud, näriliste eest kaitstud ja nõuetekohaselt maandatud.

Artikkel 25

Kui tehakse muudatusi, mis hõlmavad varasemast keerulisem või täiuslikum seade paigaldamist, võetakse arvesse looma heaolu. Loomakasvatussüsteem, mille puhul tuleb rangelt kontrollida keskkonnakaitse taset, võetakse kasutusele ainult juhul, kui on olemas nii loomakasvatuses kui ka seadmete kasutamises kogunud kohusetundlikud töötajad.

Artikkel 26

Kui lammast peetakse laudas, peab loomakasvataval olema varem koostatud kava hädaolukorras, näiteks üleujutuse, voolukatkestuse või automaatseadmete rikke korral toimimiseks.

Loomakasvataja tagab, et töötajad oskavad hädaolukorras asjakohaselt tegutseda. Töötajate hulgas peab alati olema vähemalt üks isik, kes võtab vajalikud meetmed.

Tiinus ja poegimine

Artikkel 27

1. Tiinuse lõppjärgus koheldakse lammast eriti hoolikalt, et loomal ei tekiks enneaegselt poegimisest tingitud stressi ega vigastusi.
2. Tuleb tagada, et tiine ja tallega utt saaksid küllaldase koguse sööta, et nende tervis ja kehaline seisund püsiks korras ning et areneksid terve tall. See on eriti oluline tiinuse viimasel kuuel nädalal, kui söötmist tuleb hoolikalt reguleerida, et ei tekiks tiinusest tingitud tokseemiat.

Artikkel 28

1. Loomakasvataja peab ära tundma raskustega poegimise tunnused ning suutma nendega toime tulla või peab tal olema võimalus kasutada eksperdi abi. Poegimisel pööratakse erilist tähelepanu hügieenitingimustele ning sellele, et oleks olemas küllaldane kogus nõuetekohase kvaliteediga vett, desinfektsioonivahendit ja poegimisel kasutatavat määrdeainet. Kui kasutatakse poegimissulgu, varutakse nakkuse tekkimise ja leviku ärahoidmiseks piisavalt puhast allapanu ning tagatakse, et sulgu puhastatakse ja desinfitseeritakse korrapäraselt. Nabaväät desinfitseeritakse vajaduse korral. Surnud tall ja eraldunud platsenta eemaldatakse viivitamata ning kõrvaldatakse hügieenilisel viisil kooskõlas riigi õigusaktidega. Tuleb uurida suremuse põhjusi.
2. Loomakasvataja peab oskama kasutada elustamisvõtteid. Käepärast peab olema võimalus elustada nõrka talle soojendamise abil ning hädaolukorra puhuks peab olema sobiv sulg. Tihedalt koos peetavate lammaste rühm peab olema võimalikult väike, et utt talle maha ei jätaks. Loomi tuleb pidevalt jälgida, et talle omaksvõtt oleks tagatud. Talvise poegimise ajal tuleb talle kuivatada.

3. Kui lammas poegib laudas, hoitakse utte ja talle koos vähemalt 24 tundi ning jälgitakse loomi, et tagada ute ja talle vahel sideme kujunemine. Seda sätet ei kohaldata, kui utt ja tall eraldatakse veterinaarsel otstarbel.

Laudast väljas võib poegida ainult sellist tõugu lammas, kes on kohanenud karjamaal valitsevate keskkonna- ja ilmastikuoludega. Kui lammas poegib väljas, peavad seal olema selleks sobiv tarandik ja kohane tuuletõke või varjualune.

4. Vastsündinud tall peab saama utelt või muust allikast nõuetekohase koguse kehatemperatuuril ternespiima. Kuna sellega on seotud haiguse edasikandumise oht, eriti juhul, kui kasutatakse teisest loomakasvatusevõttest pärit ternespiima, töödeldakse piima asjakohaselt, näiteks kuumutatakse tund aega temperatuuril 56 °C, kuid piima ei tohi mingil juhul üle kuumutada, sest see hävitaks antikehad. Ternespiima antakse tallele võimalikult kiiresti, igal juhul nelja tunni jooksul pärast sündi. Hädaolukorras kasutamiseks peab olema hügieeninõuetele vastav varukogus ternespiima.

5. Tehistingimustes kasvatatavale tallele antakse ligikaudu kahe esimese nädala jooksul umbes neli korda päevas piima või sobivat piimaasendajat ning selleks, et soodustada üleminekut tahkele toidule, vähendatakse vedelsöödakogust kolme või nelja nädala jooksul. Alates esimese elunädala lõpust peavad tall saama rohtu või muud värsket kiudsööta ning nõuetekohase kvaliteediga vett. Kui talle hakatakse pärast võõrutamist söötma jõusöödaga, harjutatakse teda enne võõrutamist sellega.

Automaatsööturi kasutamise korral õpetatakse tall seda kasutama, et ta saaks nõuetekohase koguse sööta. Automaatset piimajooturit puhastatakse korrapäraselt, eelistatavalt iga päev.

6. Talle, keda ei ole ette nähtud kasvama jätta, hooldatakse sama humaanselt kui talle, keda peetakse kasvatamiseks, ning kui ta tuleb tappa, tehakse seda artikli 7 lõike 4 kohaselt.

Lüpsmine

Artikkel 29

1. Selleks et vältida nisavigastusi ja udarapõletikku, pööratakse erilist tähelepanu hügieenile, lüpsivõtetele ja lüpsimasina tõhusale toimimisele. Hea lüpsitava tähendab hoolikat kohtlemist, eelpiima uurimist ning udara täielikust tühjendamisest hoidumist. Enne ja pärast lüpsi rakendatakse hügieenimeetmeid, et vähendada haiguse leviku ohtu.

2. Lakteerivat utte lüpstakse piimaannist olenevalt küllalt sageli, et udar ei oleks ebamugavalt täitunud.

Fenotüübi või genotüübi muutmine

Artikkel 30

1. Protseduurid, mille tulemuseks on lamba koe ulatuslik kaotus või luustruktuuri muutumine või mis põhjustavad loomale suurel määral valu ja ängistust, on keelatud. Eelkõige on keelatud:

- suguti amputeerimine või muu suguelundi operatsioon;
- nudistamine;
- sõnnikuse villatüki külmlõikus (*freeze dagging*);
- jalgevahe nahavoltide lõikus (*mulesing*);
- hammaste viilimine ja lõikamine.

2. Erandeid lõike 1 alusel sätestatud keeldudest võib teha järgmistel juhtudel:

- a) protseduur, mis tehakse üksnes veterinaarsel otstarbel looma valu või kannatuse vähendamiseks või ärahoidmiseks;
- b) protseduur, mida on lubatud teha järgmistes alapunktides sätestatud tingimustel:
 - i) saba lõikamine kirurgiliselt või hemostaatiliste tangidega, tingimusel et alles jäänud saba pikkusest piisab jäära päraku ning ute tupeava katmiseks;
 - ii) kastreerimine kirurgiliselt või hemostaatiliste tangidega;
 - iii) sarvede eemaldamine;
 - iv) vasektoomia;
 - v) kõrva märgistamine sälkamise või tätoveerimise teel, identifitseerimine elektroonilise seadme siirdamise abil või sarvede kuummärgistamine;
- c) kastreerimine ja saba lõikamine kummirõnga abil, kõrva mulgustamine ja sälkamine, kui see on riigi õigusaktide kohaselt lubatud.

3. Eelkõige tuleks hoiduda saba lõikamisest ning kummirõnga abil kastreerimisest. Kui neid protseduure on tarvis teha, siis kasutatakse ainult eelneva tuimastusega kirurgilist meetodit või hemostaatilisi tange. Sarvi tohib eemaldada ainult veterinaararst, kes kasutab selleks tuimastit. Vasektoomiat ja keisrilõiget teha või muul otstarbel kõhuõõnt avada tohib ainult veterinaararst.

Muu protseduuri puhul, mis tekitab või tõenäoliselt tekitab loomale valu, kasutatakse tuimastit ning seda tohib teha üksnes veterinaararst või muu kvalifitseeritud isik riigi õigusaktide kohaselt.

4. Konventsiooniosalised ergutavad saba lõikamisest ja kastreerimisest tingitud probleeme käsitlevate uuringute tegemist.

Artikkel 31

Tõuaretusviisi või tõuaretusprogrammi, mis põhjustab või võib põhjustada loomale kannatusi või vigastusi, ei ole lubatud kasutada.